

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. I. De Discursu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

LIBER SEPTIMVS.
DE
PRIORI ET POSTERIORI
RESOLUTIONE.

RISTOTELES in libris Priorum agit de certâ intellectus nostri operatione, id est, de discursu in communi, de eius partibus, formâ, & materiâ; in libris verò Posteriorum egit de præcipuâ specie discursus, quæ est Demonstratio, de quibus nos in sequentibus Disputationibus differemus.

DISPUTATIO DECIMAQVINTA.

De Syllogismo in communi.

SECTIO I.

De Discursu.

DISCURSUS est genus ad syllogismum, & alios argumentandi modos, idè nonnulla de illo breviter explicare oportet. Discursus ergo propriè est motus ab uno ad aliud extremum, inde per Metaphoram significat motum intellectus ex vna veritate cognita ad aliam, ideoque definitur, *Est progressio intellectus ab vna cognitione ad aliam.* Vbi advertendum Primò, ad rationem discursus non sufficere, sequi vnam cognitionem post aliam quasi casu & per accidens, sed debere vnam ex alterâ inferri. Vnde etsi dicas, *Petrus est homo*, & statim, *Petrus est animal*, non efficies discursum, quia vnam cognitionem non infers ex aliâ: secus si dicas, *Petrus est animal*, ergo est sensitivus. An requiratur per se ad discursum tertius actus cognoscens particulam quia vel ergo, quæ sunt illationis notæ, vel sufficiat, si vnus actus inferatur ex alio, dicitur inferius.

Diuiditur Discursus in formalem & virtuales. Hic est vnus actus indiuisibilis realiter cognoscens vnam veritatem obiectiuam ex aliâ, vt cum Angelus eodem actû quo cognoscit ignem, cognoscit in igne calorem: qui modus discurrendi non repugnat Deo, qui dum, iuxta veriorum sententiam, cognoscit creaturas in se vt in medio, habet hunc discursum virtuales. Discursus formalis est, qui constat pluribus cognitionibus distinctis realiter, quarum vna inferatur ex aliâ. Et iuxta hanc distinctionem intelligendi sunt D. Thomas 1. Parte, quæst. 14. art. 7. & quæst. 58. art. 3. Gabriel in Prologo, quæst. 8. Ocham ibi, P. Molina 1. Parte, quæst. 58. art. 3. & Valquez 1. Parte, disputat. 222. exigentes ad rationem discursus plures cognitiones. Intelligendi, inquam, sunt de discursu formali, non de

virtuali. Discursus formalis est quadruplex. Primus dicitur *Dilemma*, seu argumentum cornutum: secundus est *Exemplum*, quod defumitur ex aliorum factis: tertius est *Enthymema*, seu syllogismus truncatus: quartus est *Syllogismus perfectus*, in quo ex duabus propositionibus alia tertia per rectam consequentiam inferitur; de quibus omnibus egimus in Summulis.

Circa hanc diuisionem Discursus potest esse difficultas, vtrum omnis discursus, vt aliquid concludat, debeat constare duplici præmissâ, an verò ex vna solâ possit aliquid rectè inferri. Respondedo, requiri necessariò duas propositiones. Ratio à priori: quia, vt in consequenti vniatur subiectum prædicato, debet prius in præmissis prædicatum & subiectum vni cum aliquo tertio, id est cum medio, vt inde possint inferri vni inter se; iuxta illud principium per se notum, *Quæ sunt eadem vni tertio, sunt idem inter se.* Requiritur ergo præmissa duplex: vna, in quâ prædicatum vniatur cum medio; alia, in quâ subiectum vniatur cum eodem medio: ex quibus inferitur consequens vniens illud prædicatum cum subiecto. Exempli gratiâ: Volo probare Petrum esse animal. vt hanc veritatem inferam, debeo assumere pro medio aliquid tertium cui vniatur *Petrus & animal*: hoc autem tertium est *homo*, vnde debeo necessariò assumere vnam propositionem, in quâ *homo & animal* vniantur, quæ est hæc, *homo est animal*; postea verò aliam, in quâ vniantur *Petrus & homo*, quæ est hæc, *Petrus est homo*; ex quibus rectè inferitur, ergo *Petrus est animal*, quia, *quæ sunt eadem vni tertio, sunt idem inter se.* Quod si solum argueres, *Petrus est homo*, ergo *est animal*, non rectè inferres, quia non supposueras hominem esse animal. vnde ibi debet subintelligi alia propositio; ac proinde in mente, vt aliqua consequentia inferatur, debent esse semper duæ præmissæ, alioquin nulla inferetur consequentia.

Sed hic aduerte contra nonnullos (nisi fiat 4 quæ-

quaestio de nomine, de significatione *discursus formalis*) non requiri ad illum duas praemissas realiter distinctas: si enim per unam cognoscatur totum quod alias per duas, erit proprie discursus: quia & est ab una veritate ad aliam, & est formaliter ex una cognitione ad aliam, quo differt a virtuali discursu, qui omnia praestat per unicam cognitionem realiter, virtute tamen multiplicem. Vnde conclusio praecedens intelligenda est vel de duabus praemissis realiter, vel de una duabus aequivalenti.

Dices: Si tantum sit una praemissa, non est verum, *quibusdam positis sequi aliud*; ergo non est discursus. Respondeo Primo, hanc non esse definitionem discursus, sed syllogismi; discursus enim definitur *oratio, in qua unum ex alio inferitur*. Secundo dico, *in quibusdam positis* non debere usurpari necessarium in sensu plurali; nam saepe usurpamus Logicè, loquendo plurale pro singulari, ut & *animal aliud est rationale*, id est, *alia sunt rationalia*.

Obiicies, ad probandum, ex unico actu sequi conclusionem, Si dicam, *omnis homo currit*, nulla alia subintellecta propositione, colligitur, ergo *aliquis homo currit*; igitur non est necesse ponere duas propositiones etiam virtualiter, ut consequentia inferatur. Respondeo, etiam in hoc casu debere subintelligi aliam minorem, nempe, *illum aliquem inclusum esse in omni*, alias nulla inferetur consequentia.

Hinc forte posset aliquis inferre, illam divisionem Discursus in ea quatuor membra, non esse rigorosam, quia in rigore nullus est discursus qui non sit syllogismus, quandoquidem debet constare duabus propositionibus praemissarum loco, & tertia pro conclusione. Videtur etiam inferri, divisionem hanc potius esse discursus externi, in quo non ponitur aliquando nisi una propositio pro antecedenti, brevitatis causa; quam discursus interni, qui semper triplici debet constare propositione, & consequenter semper est syllogismus. Respondeo, quia (ut paulo ante notavi) potest esse unica propositio realiter aequivalens duabus praemissis: posse etiam in rigore sustineri eam divisionem, & dici, etiam in mente esse posse Enthymema ex solis duabus propositionibus, & etiam syllogismum constantem tribus, licet virtualiter illud Enthymema sit syllogismus, quia (ut & dixi supra) una ex illis propositionibus aequivalens duabus. Addo tamen, raro in nobis talem indivisibilem cognitionem duabus praemissis aequivalentem haberi, ideo solum agemus de syllogismo riguroso; facile enim, quae de eo dicuntur, applicari possunt & aliis.

SECTIO II.

De Syllogismo.

SYLOGISMVS definitur ab Aristotele lib. i. *Primum, est oratio, in qua, quibusdam positis, aliud quidpiam sequi necesse est*. Hae definitio clarissima est, nec novae eget explicatione. Nonnulli dicunt, in hac definitione *orationem* poni loco generis remoti, non proximi: quia, inquiunt, genus proximum est ratiocinatio seu argumentatio, in qua syllogismus cum aliis argumentationibus convenit. Ceterum ostendi iam, syllogismum

& argumentationem esse idem saltem aequivalenter, quia nulla est argumentatio quae non sit syllogismus. Vnde aliunde probandum est, orationem esse genus remotum; quia scilicet argumentatio convenit cum definitione & divisione, in ratione modi sciendi, qui est genus proximum; oratio autem extenditur etiam ad alia quae non sunt modus sciendi; etenim propositio simplex, ut *Petrus currit*, est oratio, & neque est definitio, nec divisio, nec argumentatio. *Quibusdam positis*, quia, (ut Sectione praecedenti ostendi) ad omnem conclusionem debent praemitti duae propositiones, vel una virtute duplex, in quibus vniuntur vni tertio praedicatum & subiectum, quae in conclusione vniuntur inter se. *Aliud quidpiam*. Circa quod adverte, ex parte obiecti non necessario esse distinctam veritatem conclusionis a veritate praemissarum, imò debere esse eandem, alias consequentia non valeret, ideo per *aliud quidpiam* intelligitur alius actus seu cognitio intellectus, quia idem obiectum praemissarum clarius cognoscitur, vel diverso modo in conclusione, quam in praemissis. *Sequi necesse est*. Si enim praemissa sint in recta forma disposita, & illae semel admittantur, conclusio negari nequit. Vnde quando consequens est falsum, ut ipsum negetur, debet prius aliqua ex praemissis negari, si forma syllogismi bona sit.

Circa hanc definitionem quaeres Primo, an syllogismus constans propositionibus falsis, in forma tamen dispositis, & inferentibus recte conclusionem, sit, verus syllogismus. Hae est quaestio de nomine. Si enim nomine syllogismi veri intelligere velis orationem bene concludentem, fateor, ille erit verus & bonus syllogismus, quia rectissime concluditur: si vero per syllogismum verum, intelligas eum, qui non solum in forma, sed etiam in materia non peccat, respondeo eum non esse syllogismum; imò addo, in intellectu certum esse eum non posse dari, nisi ex ignorantia: quia intellectus non potest assentiri propositionibus evidenter falsis. Absolutè autem dicendum putarem, eum posse dici syllogismum Logicum, quia Logica per se non agit in particulari de veritate propositionis, sed de bonitate illationis, & de dispositione propositionum in ordine ad illationem. Vnde ponimus exempla syllogismi perfecti in characteribus, v.g. *Omne A est B. & omne B est C. ergo omne A est C.* quem diximus esse rectum syllogismum, licet constet praemissis falsis. Adverte tamen e contrario, etiam si syllogismus constet veris propositionibus, si tamen non constet recta illatione, non esse verum syllogismum.

Secunda difficultas est, utrum ad rationem discursus pertineant in recto tam conclusio quam praemissa, an vero unum illorum tantum. Nonnulli censent, discursum solum dicere in recto ipsam illationem, non vero praemissas: quia discurre, inquiunt, est *unum inferre ex alio*; ergo in recto dicitur solum ipsum inferre, in obliquo vero id ex quo inferitur. De syllogismo vero aliter philosophantur: censent enim, illum dicere in recto praemissas & conclusionem, quia syllogismus est *oratio in qua, quibusdam positis, aliud sequi necesse est*; ergo in recto includitur oratio complectens tam id quod inferitur, quam eam ex quibus inferitur. Hae difficultas est de solo nomine,